

Stanisław Mańko, Tadeusz Sobczyński¹, Roman Sass²

¹Katedra Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie UT-P w Bydgoszczy

²Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

Zmiany poziomu zrównowżenia płynności finansowej w gospodarstwach rolniczych UE w latach 1989–2005

Wstęp

Płynność finansowa może być rozumiana dwojako. W pierwszym przypadku chodzi o płynność posiadanych przez przedsiębiorstwo aktywów, a więc łatwość, z jaką poszczególne składniki majątku można zamienić na środki pieniężne bez ponoszenia dodatkowych kosztów czy zaniżania ceny w stosunku do rzeczywistej wartości aktywów. W drugim przypadku przez płynność finansową rozumie się zdolność przedsiębiorstwa do regulowania swoich zobowiązań w wyznaczonym terminie. Bezpośrednią przyczyną upadków firm jest właśnie brak płynności, a nie brak zysku [Kulawik 1993].

Zachowanie płynności finansowej zależy z jednej strony od wielkości i struktury zobowiązań, z drugiej zaś strony od wielkości i struktury majątku, który po upłynnieniu (spieniężeniu) może służyć jako spłata tych zobowiązań.

Wysoka płynność oznacza z kolei zamrożenie nadmiernie wysokich własnych kapitałów w finansowaniu bieżącej działalności i niemożność zwiększenia ich zyskowności przez efektywne wykorzystanie obcych kapitałów, co może mieć niekorzystny wpływ na rentowność przedsiębiorstwa.

Płynność finansową rozpatruje się:

- w ujęciu statycznym – tzn. w odniesieniu do konkretnego momentu (na podstawie stanu aktywów i pasywów na dany dzień);
- w ujęciu dynamicznym – tzn. w odniesieniu do konkretnego okresu (na podstawie np. wpłat i wypłat).

Sytuacja, w której dany podmiot gospodarczy nie jest w stanie zapłacić w terminie należnej komuś innemu kwoty, a więc nie starcza mu środków na uregulowanie wymagalnych w danym dniu zobowiązań, oznacza, że utracił on płynność finansową. Jeśli sytuacja taka ma charakter długotrwały lub powtarzający się, to oznacza, że dany podmiot stał się niewypłacalny i najpewniej stoi na granicy bankructwa [Michalski 2005, Zaleska 2005].

Im więcej zobowiązań i im krótszy termin ich wymagalności, tym większe niebezpieczeństwo utraty płynności finansowej. Z kolei im więcej gospodarstwo posiada majątku, który można szybko i łatwo spieniężyć, tym większa pewność zachowania płynności i większe bezpieczeństwo finansowe.

Na ogół przyjmuje się, że dwukrotne pokrycie zobowiązań bieżących aktywami obrotowymi, na które składają się środki pieniężne oraz ta część majątku, która, jak należy się spodziewać, zostanie w krótkim okresie na gotówkę zamieniona, świadczy o bezpieczeństwie finansowym firmy. Oceniając ten wskaźnik należy porównać go z osiąganym przez inne podmioty działające w tej samej branży lub ze średnią z danej branży [Wasilewski i in. 2006, Franc-Dąbrowska 2006].

Optymalny poziom płynności oznacza więc kompromis między rentownością (zyskownością) a bezpieczeństwem finansowym. Zmniejszenie płynności finansowej, o ile nie następuje ono w sposób niekontrolowany, prowadzi na ogół do wzrostu zyskowności przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwo zwiększa bowiem sprzedaż, udzielając kredytów kupieckich, lub ogranicza zaangażowanie kredytu bankowego, zaciągając zobowiązania u dostawców.

Zachowanie płynności finansowej stanowi warunek funkcjonowania przedsiębiorstwa na rynku, a wybór strategii kapitału obrotowego przez zarządzających przedsiębiorstwem wydaje się ważną decyzją. Dotyczy to zwłaszcza przedsiębiorstw rolniczych, funkcjonujących w branży o długim cyklu obrotu kapitału oraz określonej przez technologię i biologiczny charakter produkcji strukturze majątku [Gołaś i in. 1993, Kulawik 1995, Wasilewski 2006].

W zależności od preferencji przedsiębiorstwa, może ono stosować jedną z trzech strategii zarządzania kapitałem obrotowym: konserwatywną, umiarkowaną bądź agresywną [Wasilewski i in. 2006].

Wskaźniki, szczególnie finansowe, służą do szybkiej oceny przedsięwzięć. Można za ich pomocą porównać przedsięwzięcia z różnych, nawet odległych branż. Nie ma jednego wskaźnika oceniającego wszystkie aspekty przedsięwzięcia. W miarę kompleksowa ocena jest możliwa, gdy użyjemy stosownego zestawu wskaźników.

Pierwszą przesłanką interpretacji wartości osiągniętych przez dany wskaźnik jest algorytm jego obliczania. Jest to jednak odniesienie dalece niewystarczające, stąd poglądy, że oceniając dany wskaźnik należy porównać go z osiąganymi przez inne podmioty działające w tej samej branży lub ze średnią z danej branży. Poziom wskaźnika zalecany w jednej branży w określonym kraju nie musi oznaczać wielkości optymalnej dla innej branży i innego kraju [Gołaś i in. 1993, Kulawik 1995].

Zrównoważenie poziomu płynności finansowej należy rozumieć jako taką strukturę aktywów i pasywów, która pozwala na maksymalizowanie dochodów

z jednej strony, przy jednoczesnym unikaniu przesadnego ryzyka utraty płynności finansowej z drugiej strony. Obok zrównoważenia produkcji rolniczej w aspekcie środowiskowym jest to istotny składnik zrównoważenia gospodarstw rolniczych w aspekcie ekonomiczno-społecznym [Sobczyński 200, Mańko i in. 2007].

Jest wiele sposobów oceny płynności finansowej. Ze względu na ograniczone ramy artykułu problem zostanie przedstawiony na przykładzie wskaźnika bieżącej płynności, chociaż spotyka się pogląd, że podstawowe wskaźniki płynności, stanowiące zazwyczaj fundament tego typu analiz, nie są wystarczające do oceny sytuacji w gospodarstwach rolniczych¹. Rzeczywiście, aktywa obrotowe w gospodarstwach rolniczych typu zapasy w polu (produkcja roślinna w toku – oziminy), stado obrotowe, zapasy pasz gospodarskich (kiszonki, sianokiszonki, siano itp.), pełnią inną rolę niż np. zapasy surowców do produkcji czy produktów gotowych w przemyśle. Spieniężenie wymienionych aktywów w gospodarstwie rolniczym (gdyby nawet było możliwe technicznie, co może być trudne w odniesieniu do produktów nietowarowych) może prowadzić do zatrzymania całego cyklu rocznego (nie da się utrzymywać stada krów bez pasz, prowadzić reprodukcji po wyprzedaży stada obrotowego).

Inną przyczyną odróżniającą działalność handlową czy produkcję przemysłową od produkcji rolniczej jest cykliczność roczna produkcji roślinnej, wywierająca wpływ na produkcję zwierzęcą, zwłaszcza w przypadku działalności mocno związanej z ziemią (chów przeżuwaczy). Powoduje to zmiany struktury aktywów i pasywów w kolejnych fazach cyklu rocznego, co naturalnie różnicuje wartości wskaźników, np. na ostatni dzień każdego kwartału [Wasilewski 2006].

Rolnik powinien zaplanować produkcję roślinną tak, aby przygotować cały zapas pasz gospodarskich, który musi wystarczyć aż do następnych zbiorów, a który będzie sukcesywnie przetwarzal na produkty zwierzęce. Z kolei okres wytworzenia produktów zwierzęcych, uwarunkowany prawami biologii, często jest bardzo długi i nie można go skrócić (np. wyprodukowanie jałówki hodowlanej trwa dwa lata).

A zatem nie tylko interpretacja wymowy danego wskaźnika w odniesieniu do branży może i musi mieć swoją specyfikę, ale też inne poziomy wartości należy przyjmować jako zalecane. Problem przydatności używanych narzędzi analizy i oceny sprowadza się do trafnego wyboru zestawu wskaźników i mierników oraz właściwego określenia zalecanych poziomów wskaźników przy uwzględnieniu specyfiki kierunku produkcji [Gołaś i in. 1993, Kulawik 1995].

¹Z uwagi na wysoki stan zapasów w przedsiębiorstwach rolniczych wskaźnik płynności bieżącej wydaje się mało miarodajny. Bardziej przydatne są wskaźniki płynności podwyższonej i natychmiastowej wypłacalności [Franc-Dąbrowska 2006].

Zastąpienie wskaźnika bieżącego innym, np. wskaźnikiem płynności podwyższonej czy natychmiastowej, tak naprawdę niczego nie rozwiązuje, gdyż w dalszym ciągu należy pokazać specyfikę wymowy tego wskaźnika w odniesieniu do gospodarstw rolniczych różnych typów oraz określić poziomy wartości zalecanych.

Przenoszenie wzorców – reguł finansowych wypracowanych w innych krajach – jest pozbawione głębszego uzasadnienia. Tymczasem we współczesnej polskiej literaturze z zakresu analizy finansowej oraz w działalności doradczej, audytorskiej i kredytowej obserwujemy dosyć częste powoływanie się na takie wzorce [Kulawik 1995, s. 97].

W Polsce nie zostały opracowane normy – wielkości graniczne wskaźników, na podstawie których można by jednoznacznie oceniać rozpatrywany aspekt sytuacji finansowej badanego podmiotu. Przyjmowanie do tego celu norm opracowanych np. przez Bank Światowy i inne światowe instytucje finansowe nie zawsze musi uwzględniać specyfikę danej działalności gospodarczej. W związku z tym istnieje potrzeba przeprowadzenia na szerszą skalę badań mających na celu opracowanie tego rodzaju norm dla przedsiębiorstw rolniczych [Gołaś i in. 1993].

Wprawdzie przedsiębiorstw rolniczych nie należy traktować w sposób szczególny, gdy funkcjonują one także w realiach gospodarki pieniężnej [Wasilewski 2006b], jednak do pełnego efektywnego korzystania ze wskaźników potrzebne są wielkości referencyjne właściwe dla specyfiki branży i kraju. Tymczasem wciąż brakuje interpretacji, jak specyfika produkcji rolniczej i kierunku produkcji może modyfikować wymowę wskaźników płynności. Brakuje też wiarygodnych liczb referencyjnych ustalonych na reprezentacyjnym materiale liczbowym. Najczęściej analizy wskaźnikowe dla gospodarstw rolniczych dotyczą krótkiego okresu i prowadzone są na kilku celowo dobranych obiektach [Gołaś i in. 1997, Spiak 2002, Stachowiak 2006]. Z reguły są to podmioty bazujące na najmniej sile roboczej, które ze względu na formę prawną zobowiązane są do prowadzenia rachunkowości, a zatem co do skali i kierunków działalności bardzo odbiegające od gospodarstw rodzinnych [Gołaś i in. 1993, Gajowiak 2004, Bagieński 2001, Franc-Dąbrowska 2006, s. 125, Wasilewski 2006, s. 110–111, Grontkowska, 2007 s. 71].

W badaniach przyjęto hipotezę, że zalecana wartość wskaźnika bieżącej płynności jest specyficzna dla różnych kierunków produkcji, zatem zalecanych wartości referencyjnych należy poszukiwać dla wybranych typów rolniczych gospodarstw. Inne bowiem struktury majątku i kapitałów są konieczne i typowe np. dla gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych, a inne dla gospodarstw mlecznych.

Przesłanek do ustanowienia liczb referencyjnych może dostarczyć analiza poziomu zmienności wskaźnika na wiarygodnym materiale liczbowym, reprezentacyjnym dla ogółu gospodarstw rolniczych. Taką rolę może pełnić informacja gromadzona w ramach FADN.

Celem pracy jest analiza kierunku zmian wartości wskaźnika bieżącej płynności dla gospodarstw polowych (TF13), mlecznych (TF41), z chowem ziarnożernych (TF50) oraz dla wszystkich gospodarstw łącznie w krajach UE w latach 1989–2005.

Material i metoda

W pracy wykorzystano informacje gromadzone w ramach europejskiego systemu zbierania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych FADN (ang. Farm Accountancy Data Network). W polu obserwacji FADN znajdują się gospodarstwa towarowe, mające zasadniczy udział w tworzeniu wartości dodanej w rolnictwie. FADN jest jedyną bazą danych, gromadzonych według jednolitych zasad z reprezentacyjnej próby towarowych gospodarstw rolnych funkcjonujących na obszarze Unii Europejskiej.

Wyniki obliczone na podstawie danych FADN zgromadzonych w komputerowej bazie prezentowane są w zestawie statystycznym nazwanym „Wyniki standardowe FADN – poziom 1”². Zawierają one wartości średnie dla grup gospodarstw rolnych wyłanianych według typów rolniczych i wielkości ekonomicznej.

Metodyka systemu FADN decyduje o jakości i metodach przetwarzania. Ponieważ dostępne są tylko wielkości średnie dla grup o określonej minimalnej liczebności, w badaniach zastosowano najprostsze metody analizy szeregów statystycznych, metody analizy pionowej, oceny dyspersji wskaźnika płynności za pomocą wskaźnika zmienności odchylenia standardowego, a także wizualizację za pomocą wykresów.

Do badań wykorzystano dane ze wszystkich gospodarstw prowadzących rachunkowość FADN w latach 1989–2005, pozytywnie zweryfikowanych i znajdujących się w bazie. Zmienne w bazie danych FADN są szczegółowo opisane, jednoznacznie zdefiniowane i dla ułatwienia oznaczone symbolami, a algorytmy ich obliczania są powszechnie dostępne³.

²<http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica>; Definition of Variables used in FADN Standard Results. Community Committee for the Farm Accountancy Data Network (FADN). Brussels, 10 October 2002. RI/CC 882 Rev.7.0.

³zobacz też np. <http://www.fadn.pl>

Należy przyjąć, że producenci w większości zachowują się racjonalnie i dążą do maksymalizacji dochodu przy zachowaniu bezpieczeństwa finansowego. Jeżeli zatem ustalimy wskaźniki oceny płynności finansowej na podstawie próby reprezentującej rolników kreujących 90% standardowej nadwyżki bezpośredniej w danym kraju (podstawowe założenie FADN), to będą to wskaźniki opisujące zachowania zrównoważone w danych warunkach.

Wskaźnik bieżącej płynności (WBP) liczono jako iloraz aktywów bieżących (SE465) do kredytów i innych zobowiązań krótkoterminowych (SE495).

W pierwszej części analizy prowadzono na poziomie poszczególnych krajów UE dla wybranych typów rolniczych gospodarstw w latach 1989–2005.

W drugiej części analizowano procesy zmian średniej wartości wskaźnika bieżącej płynności dla wybranych typów rolniczych gospodarstw łącznie we wszystkich krajach UE w latach 1989–2005.

Tendencje, procesy zmian, ze swojej istoty ujawniają się w długich okresach; aby je badać, trzeba dysponować jednorodnym materiałem liczbowym z jak najdłuższego okresu. Materiał dotyczący „dwunastki” (UE12) z lat 1989–2005 daje takie możliwości. Uzupełnieniem mogą być analizy dla Austrii, Finlandii i Szwecji, które wstąpiły do UE w 1995 r. Dane dla krajów „dziesiątki” przyjętej do UE w 2004 r. dotyczące krótkiego startowego okresu pozwalają jedynie na ustalenie „poziomu otwarcia”.

Na początku 2008 r. w komputerowej bazie danych FADN dostępnej na www.ec.europa.eu/agriculture/rica brakowało informacji z Włoch, Szwecji, Słowenii i Wielkiej Brytanii dotyczących ostatniego dostępnego roku, tj. 2005.

Wyniki

W okresie objętym analizą najniższe wartości wskaźnika bieżącej płynności (WBP) charakteryzowały gospodarstwa polowe (TF13) Danii, Szwecji i W. Brytanii. Najniższą, wynoszącą 1,31, średnią wartością wskaźnika z lat 1989–2005 wykazały się gospodarstwa duńskie, jednak przy znacznej jego zmienności (wskaźnik zmienności odchylenia standardowego $V\sigma$ 86,27%). Gospodarstwa szwedzkie dla okresu dostępnych danych (1995–2004) uzyskały średnią wartość $WBP=1,82$ przy niskiej zmienności $V\sigma=27,96\%$. Najbardziej stabilnym i stosunkowo niskim wskaźnikiem w okresie 1989–2004 charakteryzowały się gospodarstwa polowe brytyjskie ($WBP=2,08$; $V\sigma=12,73\%$) (tab. 1). Gospodarstwa tych krajów stosują strategię agresywną, która polega na maksymalizacji kapitałów krótkoterminowych (w tym zobowiązań wobec dostawców) kosztem kapitału stałego [Wasilewski i in. 2006, s. 105].

Tabela 1
Wskaźnik bieżącej płynności (SE465/SE495) dla gospodarstw typu TF13 (zboża, oleiste i strączkowe) w UE w latach 1989–2005

Kraj	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Śred.	Va [%]
Czechy																1,91	1,91	1,91	0,08
Dania	0,62	0,50	0,50	0,47	0,61	0,48	0,52	0,65	0,60	1,18	1,22	1,82	1,90	1,69	1,57	4,27	3,68	1,31	86,27
Niemcy	2,97	3,18	3,29	4,20	4,02	3,95	3,34	2,74	2,05	1,86	1,84	1,74	1,89	1,56	1,93	1,98	1,75	2,61	34,90
Grecja	2,04	1,90	2,48	6,42	1,99	2,38	2,11	1,73	1,69	2,43	3,08	3,01	6,78	8,02	20,05	5,25	2,29	4,33	104,07
Hiszpania	3,73	6,12	2,02	4,41	11,36	17,83	12,99	514,26	246,75	1397,23	1962,49	131,18	67,79	18,24	84,67	82,21	70,65	272,58	203,18
Estonia																1,93	1,67	1,80	9,94
Francja	2,23	2,34	2,22	2,20	2,37	2,49	2,30	2,41	2,74	2,87	2,45	2,49	2,40	2,53	2,63	2,51	2,47	2,45	7,33
Węgry																2,59	2,44	2,51	4,00
Włochy	41,78	191,04	198,93	97,39	85,67	180,11	95,46	785,34	179,57	267,84	381,73	187,04	198,64	1971,35	125,89	213,65		325,09	145,02
Litwa																4,13	2,83	3,48	26,54
Łotwa																1,87	1,82	1,84	1,97
Austria							4,64	4,51	6,20	3,08	1,69	1,93	3,28	3,79	12,87	6,87	7,41	5,12	62,26
Polska																3,73	3,33	3,53	7,98
Portugalia	2,63	1,64	2,25	2,50	2,79	2,73	4,14	3,73	1,68	2,89	3,21	2,07	2,02	1,96	3,28	4,21	8,77	3,09	53,76
Finlandia							5,01	23,70	23,00	22,59	29,74	28,82	19,34	13,75	16,14	15,07	16,80	19,45	36,80
Szwecja							2,80	1,78	1,47	1,79	1,18	1,42	1,27	2,07	2,13	2,28		1,82	27,96
Słowacja																9,32	5,31	7,32	38,74
W. Brytania	1,66	2,06	1,75	2,01	1,88	2,23	2,75	2,50	2,08	2,04	2,12	2,20	1,91	2,07	2,02	1,99		2,08	12,73
Razem UE TF13	2,88	2,97	3,07	3,32	3,14	3,70	3,41	3,66	3,81	3,94	5,32	5,39	3,53	3,92	3,47	3,54	3,97	3,71	18,99

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN [<http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica/>].

Najwyższe wartości wskaźnika bieżącej płynności (WBP) charakteryzowały gospodarstwa polowe Włoch (WBP=325,09; $V\sigma=145,02\%$), Hiszpanii (WBP=272,58; $V\sigma=203,18\%$) i Finlandii (WBP=19,45; $V\sigma=36,80\%$) (tab. 1). Stosowały zatem strategię konserwatywną, polegającą na minimalizacji udziału krótkoterminowego zadłużenia w finansowaniu majątku i finansowaniu działalności głównie kapitałem własnym i zobowiązaniami długoterminowymi [Wasilewski i in. 2006, s. 105].

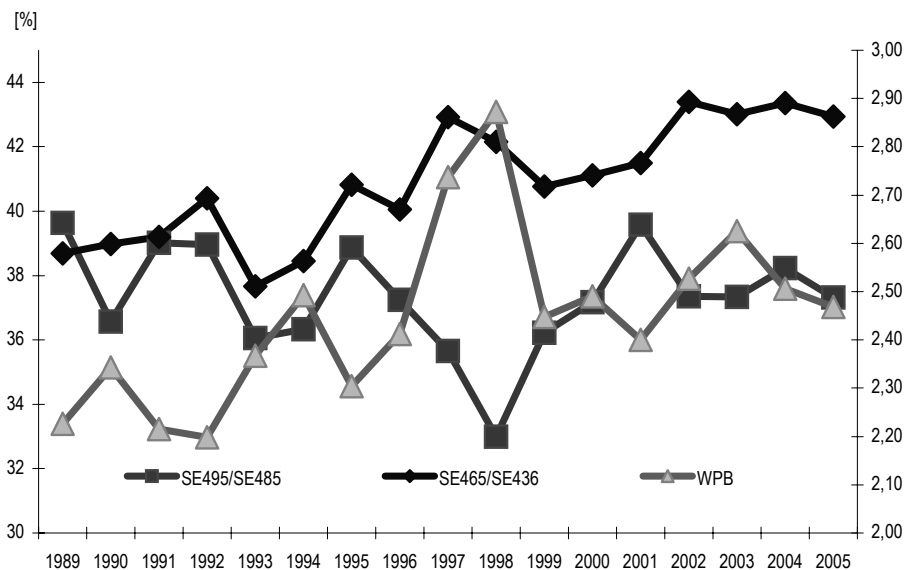
Nadpłynność może w tym przypadku wynikać ze stosunkowo niskiego lub wręcz zerowego poziomu zobowiązań. W takiej sytuacji nie należy ograniczać aktywów obrotowych, lecz korzystać np. z wydłużonych terminów zapłaty.

Średnia wartość wskaźnika bieżącej płynności wynosząca około 2,5 charakteryzowała gospodarstwa francuskie (WBP=2,45; $V\sigma=7,33\%$) oraz niemieckie (WBP=2,61; $V\sigma=34,90\%$) (tab. 1). Można powiedzieć, że stosują one strategię umiarkowaną, polegającą na pokrywaniu części aktywów obrotowych kapitałem stałym. Tylko bardziej zmienna w czasie i mobilna część aktywów finansowana jest przez wykorzystanie zobowiązań bieżących [Wasilewski i in. 2006, s. 105].

Przeanalizowano szczegółowo zmiany struktury aktywów i pasywów oraz na tym tle zmiany wskaźnika bieżącej płynności w gospodarstwach polowych francuskich. Udział majątku obrotowego w aktywach ogółem był stosunkowo duży i zawierał się w przedziale 38–44%. Na nieznacznie niższym poziomie kształtował się udział zobowiązań krótkoterminowych (33–40%). Wskaźnik bieżący zmieniał się w wąskim przedziale 2,20–2,90 (rys. 1).

Podobna analiza dla włoskich gospodarstw polowych o rekordowo wysokim wskaźniku bieżącym pokazała, że do pełnego wyjaśnienia problemu nie wystarczy badanie struktury aktywów i pasywów. Wysoki względny udział zobowiązań krótkoterminowych przy niskim względnym udziale majątku obrotowego wcale nie musi oznaczać niskiego wskaźnika płynności, np. w 1993 r. udział zobowiązań krótkoterminowych w pasywach wynosił aż 39%, udział majątku obrotowego w aktywach tylko 12%, a wskaźnik bieżący był wysoki i wynosił 6,27 (rys. 2). Decydują relacje wartości majątku obrotowego do zobowiązań krótkoterminowych. Przy niedużym zadłużeniu, nawet jeżeli w 39% były to zobowiązania krótkoterminowe, majątek obrotowy, mimo że stanowił tylko 12% w strukturze aktywów, aż ponad 6-krotnie pokrywał zobowiązania krótkoterminowe.

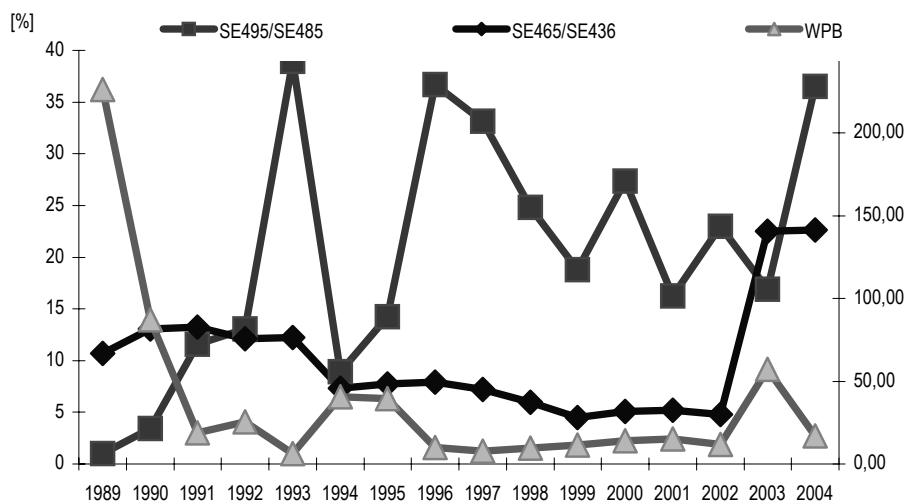
Gospodarstwa typu TF13 (zboża, oleiste i strączkowe) w poszczególnych krajach UE w latach 1989–2005 różniły się wyraźnie zarówno pod względem wartości wskaźnika bieżącej płynności, jak i jego zmienności. Najbardziej stabilny wskaźnik WBP charakteryzował gospodarstwa francuskie ($V\sigma=7,33\%$), brytyjskie ($V\sigma=12,73\%$), szwedzkie ($V\sigma=27,96\%$), niemieckie ($V\sigma=34,90\%$) i fińskie ($V\sigma=36,80\%$). W odniesieniu do tych krajów średnia wartość wskaźnika

Rysunek 1

Zmiany udziału zobowiązań bieżących w pasywach ogółem (SE495/SE485), majątku obrotowego w aktywach (SE465/SE436) oraz wskaźnika bieżącej płynności (SE465/SE495) dla gospodarstw TF13 we Francji w latach 1989–2005

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN [<http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica>].

Rysunek 2

Zmiany udziału zobowiązań bieżących w pasywach ogółem (SE495/SE485), majątku obrotowego w aktywach (SE465/SE436) oraz wskaźnika bieżącej płynności (SE465/SE495) dla gospodarstw TF13 we Włoszech w latach 1989–2004

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN [<http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica>].

bieżącej płynności może być wykorzystana w diagnostyce płynności finansowej jako tzw. liczba referencyjna.

W okresie objętym analizą najniższe wartości wskaźnika bieżącej płynności (WBP) charakteryzowały gospodarstwa mleczne (TF41) Wielkiej Brytanii (WBP=1,22; $V\sigma=15,53\%$), Danii (WBP=1,28; $V\sigma=57,78\%$) i Szwecji (WBP=1,42; $V\sigma=34,78\%$) (tab. 2).

Najwyższe wartości wskaźnika bieżącej płynności charakteryzowały gospodarstwa mleczne Belgii (WBP=473,24; $V\sigma=83,19\%$), Hiszpanii (WBP=72,62; $V\sigma=90,26\%$), Włoch (WBP=37,38; $V\sigma=146,77\%$), Finlandii (WBP=27,25; $V\sigma=55,41\%$) i Portugalii (WBP=10,03; $V\sigma=69,77\%$). Średnia wartość wskaźnika bieżącej płynności wynosząca około 2,6 charakteryzowała gospodarstwa niemieckie (WBP=2,43; $V\sigma=19,34\%$) oraz francuskie (WBP=2,79; $V\sigma=23,66\%$) (tab. 2).

Gospodarstwa typu TF41, podobnie jak gospodarstwa polowe (TF13), w poszczególnych krajach UE w latach 1989–2005 różniły się wyraźnie zarówno pod względem średniej wartości wskaźnika bieżącej płynności, jak i jego zmienności. Najbardziej stabilny wskaźnik WBP charakteryzował gospodarstwa brytyjskie ($V\sigma=15,53\%$), niemieckie ($V\sigma=19,34\%$), francuskie ($V\sigma=23,66\%$), irlandzkie ($V\sigma=31,05\%$), szwedzkie ($V\sigma=34,78\%$), luksemburskie ($V\sigma=35,34\%$) i austriackie ($V\sigma=35,88\%$). W odniesieniu do tych krajów średnia wartość wskaźnika bieżącej płynności może być wykorzystana w diagnostyce płynności finansowej jako tzw. liczba referencyjna.

W okresie objętym analizą najniższe wartości wskaźnika bieżącej płynności (WBP) charakteryzowały gospodarstwa specjalizujących się w chowie zwierząt ziarnożernych (TF50) z Wielkiej Brytanii (WBP=1,56; $V\sigma=15,84\%$), Szwecji (WBP=1,60; $V\sigma=34,30\%$), Francji (WBP=1,63; $V\sigma=24,98\%$) i Danii (WBP=1,75; $V\sigma=41,28\%$) (tab. 3).

Najwyższe wartości wskaźnika bieżącej płynności charakteryzowały gospodarstwa TF50 Włoch (WBP=16003,49; $V\sigma=376,23\%$), Belgii (WBP=214,73; $V\sigma=73,61\%$), Hiszpanii (WBP=37,96; $V\sigma=87,92\%$) i Finlandii (WBP=14,24; $V\sigma=57,33\%$). W Portugalii w latach 1990–1996, gdy gospodarstwa tego typu były liczne i reprezentowane w systemie FADN, analizowany wskaźnik też osiągał wysokie wartości (WBP=75,32; $V\sigma=69,77\%$) (tab. 3).

Tabela 2
Wskaźnik bieżącej płynności (SE465/SE495) dla gospodarstw mlecznych (typu TF 41) w UE w latach 1989–2005

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Śred.	Vo [%]
Belgia	125,22	462,13	1263,41	659,61	717,52	850,38	606,53	592,27	351,89	165,62	324,15	147,88	297,62	1300,32	82,89	67,67	29,96	473,24	83,19
Czechy																2,66	2,71	2,69	1,23
Dania	1,59	1,42	1,22	1,21	1,25	1,34	1,16	1,03	0,96	0,74	0,68	0,74	0,75	0,79	0,78	2,64	3,49	1,28	57,78
Niemcy	2,00	1,75	3,44	3,00	2,51	3,27	2,72	2,39	1,97	1,79	2,22	2,42	2,26	2,40	2,34	2,26	2,60	2,43	19,34
Grecja							7,84											7,84	
Hiszpania	32,83	10,23	157,06	160,15	176,23	59,76	156,32	7,80	13,89	18,48	37,37	53,07	48,80	185,55	10,15	39,28	67,56	72,62	90,26
Estonia																3,29	2,62	2,96	15,91
Francja	3,78	3,81	3,93	4,04	2,78	2,02	2,33	2,34	2,52	2,46	2,60	2,79	2,49	2,45	2,29	2,43	2,30	2,79	23,66
Węgry																1,81	1,67	1,74	5,62
Irlandia	4,16	2,98	4,54	7,90	8,96	10,41	5,92	6,89	5,35	5,55	4,81	6,49	10,05	8,57	8,22	6,59	7,88	6,78	31,05
Włochy	226,22	87,01	18,98	25,42	6,27	40,49	39,59	9,89	7,66	9,64	11,55	14,22	15,16	11,74	57,14	17,12		37,38	146,77
Litwa																3,66	3,52	3,59	2,74
Luksemburg	10,17	9,17	5,35	6,27	7,63	6,51	8,46	13,18	8,83	9,25	11,00	5,56	7,72	4,02	3,61	3,94	6,54	7,48	35,34
Łotwa																8,94	3,50	6,22	61,86
Holandia	15,97	11,80	14,78	13,38	8,00	6,78	4,63	9,89	10,89	5,07	9,82	9,75	2,51	2,96	3,56	3,51	4,09	8,08	53,88
Austria							5,12	2,20	3,70	2,92	1,73	1,32	3,20	3,61	4,56	4,27	3,93	3,32	35,88
Polska																3,95	3,93	3,94	0,30
Portugalia	28,55	23,47	13,42	7,28	6,67	3,10	3,48	4,16	7,44	6,73	7,17	5,17	15,01	11,56	11,79	10,35	5,09	10,03	69,77
Finlandia							4,16	15,08	16,57	31,09	38,01	24,26	59,77	42,02	24,06	24,77	19,97	27,25	55,41
Szwecja							2,55	0,99	0,85	1,08	1,25	1,27	1,34	1,34	1,66	1,82		1,42	34,78
Słowacja																25,89	7,97	16,93	74,84
Słowenia																27,84		27,84	
W. Brytania	1,31	1,22	1,20	1,44	1,39	1,58	1,48	1,33	1,21	1,11	0,91	0,97	1,15	1,04	1,14	1,06		1,22	15,53
Razem UE TF41	4,62	4,28	4,26	4,53	4,14	4,16	3,13	2,78	2,83	2,85	2,69	2,95	3,12	2,87	3,36	3,55	3,99	3,54	19,48

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN [http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica].

Tabela 3

Wskaźnik bieżącej płynności (SE465/SE495) dla gospodarstw typu TF50 (zwierzęta ziarnożerne) w UE w latach 1989–2005

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Śred.	Vσ [%]
Belgia	100,52	276,21	∞	∞	285,30	∞	407,64	546,05	318,45	74,68	137,86	185,78	137,16	∞	43,79	∞	63,28	214,73	73,61
Czechy																	1,60	1,60	
Dania	2,16	1,97	2,11	1,68	1,63	2,03	1,86	1,90	1,65	0,83	0,86	1,25	1,22	1,13	1,00	2,91	3,50	1,75	41,28
Niemcy	3,94	6,68	3,05	3,63	3,31	4,19	3,01	2,82	2,28	1,15	1,33	1,45	1,50	1,76	1,64	1,61	1,56	2,64	54,56
Hiszpania	10,66	9,97	18,13	31,01	30,43	95,97	6,30	12,85	18,71	30,40	116,17	53,62	68,53	16,35	25,66	20,01	80,46	37,96	87,92
Francja	2,35	2,05	2,37	2,42	1,14	1,15	1,38	1,55	1,53	1,14	1,21	1,37	1,81	1,45	1,43	1,49	1,78	1,63	24,98
Węgry																1,79	1,60	1,70	7,73
Włochy	5483,03	41,66	136,58	13,72	43,62	1811,96	1490,02	1763,31	89,67	312,32	∞	225933,00	953,05	1595,47	65,91	319,04		16003,49	376,23
Litwa																	1,52	1,52	0,00
Holandia	14,81	9,99	7,71	6,05	6,21	6,94	6,65	7,76	5,78	3,70	4,36	4,04	1,18	1,02	1,14	1,23	1,52	5,30	53,97
Austria							5,07	3,27	3,60	2,31	2,46	2,11	2,64	2,50	5,39	6,21	5,93	3,77	41,67
Poliska																4,49	4,34	4,42	2,33
Portugalia	28,82	295,83	52,92		9,05	9,85	19,46	111,32				26,49	26,07	8,94	7,46	8,23	8,34	75,32	137,53
Finlandia							6,65	9,17	14,58	14,34	26,41							14,24	57,33
Szwecja								1,60	2,05	1,14	0,77	1,08	1,78	1,38	2,20	2,37		1,60	34,30
W. Brytania	1,40	1,36	1,62	1,36	1,54	1,41	2,10	2,08	1,68	1,33	1,40	1,62	1,54	1,39	1,73	1,39		1,56	15,84
Razem UE	4,02	4,08	4,14	3,56	2,66	3,62	3,38	3,74	3,23	2,58	2,96	3,70	3,20	3,06	2,93	3,35	3,72	3,41	13,56
TF50																			

∞ – wartość mianownika we wskaźniku, czyli zobowiązań krótkoterminowych (SE495), osiąga zero

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN [<http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica/>].

Szczególnie gospodarstwa włoskie i belgijskie uzyskiwały bardzo wysokie wartości wskaźnika, głównie dlatego, że miały bardzo niskie lub w niektórych latach nawet zerowe zobowiązania bieżące⁴.

Średnia wartość wskaźnika bieżącej płynności (WBP=2,64; $V\sigma=54,56\%$) charakteryzowała gospodarstwa niemieckie (tab. 3).

Gospodarstwa typu TF50, podobnie jak gospodarstwa polowe (TF13) i mleczne (TF41) w poszczególnych krajach UE w latach 1989–2005 różniły się wyraźnie zarówno pod względem średniej wartości wskaźnika bieżącej płynności, jak i jego zmienności. Najbardziej stabilny wskaźnik WBP charakteryzował gospodarstwa brytyjskie ($V\sigma=15,84\%$), francuskie ($V\sigma=24,98\%$), szwedzkie ($V\sigma=34,30\%$) i duńskie ($V\sigma=41,28\%$). W odniesieniu do tych krajów średnia wartość wskaźnika bieżącej płynności może być wykorzystana w diagnostyce płynności finansowej jako tzw. liczba referencyjna.

Przeprowadzona szczegółowa analiza zróżnicowania wskaźnika bieżącej płynności dla trzech typów rolniczych wskazuje, że głównym czynnikiem różnicującym nie jest kierunek produkcji, lecz splot czynników warunkujących prowadzenie działalności gospodarczej, głównie uzewnętrzniający się w systemie finansowym każdego kraju. Potwierdziła to analiza wskaźnika bieżącego dla wszystkich gospodarstw niezależnie od ich typu (tab. 4).

W okresie objętym analizą najniższe średnie wartości wskaźnika bieżącej płynności (WBP) charakteryzowały gospodarstwa z Danii (WBP=1,59; $V\sigma=61,72\%$), Wielkiej Brytanii (WBP=1,87; $V\sigma=11,24\%$) i Szwecji (WBP=2,07; $V\sigma=20,39\%$) (tab. 4).

Najwyższe wartości wskaźnika bieżącej płynności charakteryzowały gospodarstwa z Belgii (WBP=346,05; $V\sigma=90,71\%$), Hiszpanii (WBP=101,76; $V\sigma=41,93\%$), Włoch (WBP=84,16; $V\sigma=111,66\%$), Grecji (WBP=12,91; $V\sigma=52,68\%$), Finlandii (WBP=11,21; $V\sigma=31,08\%$), Portugalii (WBP=10,83; $V\sigma=31,28\%$) i Irlandii (WBP=10,44; $V\sigma=19,62\%$) (tab. 4).

Średni poziom wartości wskaźnika bieżącej płynności charakteryzował gospodarstwa francuskie (WBP=3,07; $V\sigma=9,50\%$) i niemieckie (WBP=3,07; $V\sigma=38,75\%$) (tab. 4).

Gospodarstwa w poszczególnych krajach UE w latach 1989–2005 różniły się wyraźnie zarówno pod względem średniej wartości wskaźnika bieżącej płynności, jak i jego zmienności. Najbardziej stabilny wskaźnik WBP charakteryzował gospodarstwa francuskie ($V\sigma=9,50\%$), brytyjskie ($V\sigma=11,24\%$), irlandz-

⁴Na podstawie badań ZSRGR [Płonka i in. 2004] ok. 40% gospodarstw w Polsce w ogóle nie miało żadnych zobowiązań – dominowały zakupy za gotówkę. Często sprzedający przy płatności gotówką udziela premii (upustów). Z kolei z 970 gospodarstw „rachunkowiczów” IERiGŻ w 1995 r. tylko 503 miało zobowiązania krótkoterminowe, czyli niespełna 52% [Gołaś i in. 1997].

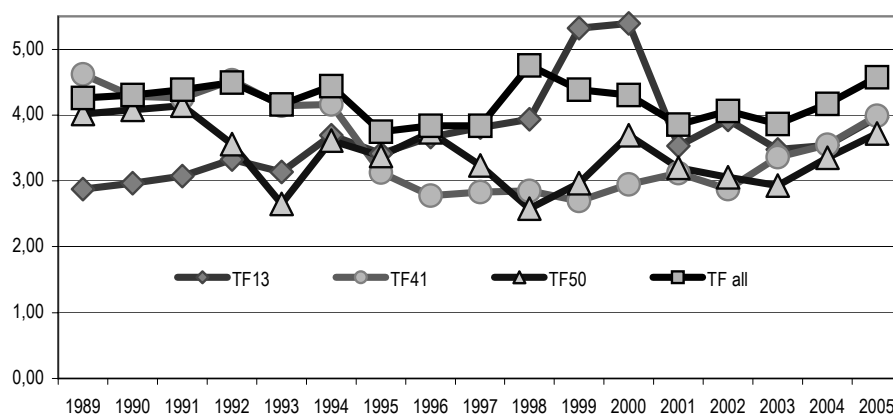
Tabela 4
Wskaźnik bieżącej płynności (SE465/SE495) dla gospodarstw typu TF all w UE w latach 1989–2005

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Śred.	Vσ [%]
Belgia	240,00	325,66	447,10	688,00	1293,03	679,92	485,89	422,28	178,83	45,74	121,16	173,47	129,73	298,18	132,67	106,09	115,05	346,05	90,71
Czechy																2,57	2,62	2,59	1,46
Dania	1,32	1,18	1,17	1,20	1,20	1,33	1,24	1,24	1,15	1,02	1,01	1,44	1,44	1,40	1,31	4,04	4,30	1,59	61,72
Niemcy	4,56	4,47	4,69	4,61	4,73	4,71	2,57	2,20	2,08	2,21	2,20	2,31	2,18	2,15	2,13	2,17	2,26	3,07	38,75
Grecja	5,08	7,03	7,93	8,21	7,67	8,69	8,61	7,82	10,79	11,63	11,25	11,40	20,59	21,55	20,96	24,72	25,49	12,91	52,68
Hiszpania	47,53	38,98	62,67	101,72	112,26	83,65	59,71	71,37	86,40	190,21	113,42	172,54	141,74	129,20	132,37	114,83	71,36	101,76	41,93
Estonia																2,83	2,54	2,68	7,70
Francja	3,73	3,65	3,47	3,36	2,84	2,90	2,96	2,94	3,10	3,03	3,01	2,90	2,92	2,91	2,84	2,87	2,82	3,07	9,50
Węgry																2,92	2,84	2,88	1,90
Irlandia	9,22	7,95	8,58	9,78	10,88	10,52	9,92	10,61	8,21	8,03	8,60	10,21	12,06	11,95	12,08	13,52	15,31	10,44	19,62
Włochy	34,97	46,49	36,43	26,62	30,01	40,53	39,77	59,35	58,00	397,21	199,62	93,41	61,54	115,05	63,40	44,11		84,16	111,66
Litwa																6,13	5,07	5,60	13,39
Luksemburg	9,54	8,85	5,84	6,14	7,61	6,36	9,45	11,28	9,50	10,83	10,66	8,80	8,67	7,29	6,68	7,28	7,42	8,36	20,31
Łotwa																4,54	3,98	4,26	9,24
Holandia	7,71	6,16	5,79	5,46	5,63	5,59	4,99	5,14	5,40	4,70	4,35	4,28	1,99	1,96	2,19	2,23	2,44	4,47	38,37
Austria							4,33	4,07	3,94	3,22	3,14	3,23	3,65	3,44	7,56	7,58	7,28	4,68	39,25
Polka																5,25	5,22	5,24	0,40
Portugalia	18,84	17,04	12,40	13,40	11,05	11,66	12,29	8,35	9,97	7,76	9,87	6,98	8,30	7,59	12,69	7,99	7,91	10,83	31,28
Finlandia							4,97	8,46	8,02	13,25	15,96	16,30	14,04	11,28	10,90	9,27	10,86	11,21	31,08
Szwecja							2,72	1,80	1,78	1,78	1,81	1,68	2,05	1,81	2,56	2,72		2,07	20,39
Słowacja																14,07	8,92	11,50	31,66
W. Brytania	1,63	1,66	1,72	1,85	1,79	2,34	2,26	2,13	1,84	1,80	1,64	1,80	1,73	1,83	1,95	1,91		1,87	11,24
Razem UE TF all	4,26	4,31	4,39	4,50	4,16	4,44	3,75	3,84	3,84	4,75	4,39	4,31	3,85	4,07	3,86	4,17	4,57	4,20	7,05

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN [<http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica/>].

kie ($V\sigma=19,62\%$), luksemburskie ($V\sigma=20,31\%$) i szwedzkie ($V\sigma=20,39\%$). W odniesieniu do tych krajów średnia wartość wskaźnika bieżącej płynności może być wykorzystana w diagnostyce płynności finansowej jako tzw. liczba referencyjna.

Analiza zmian średniej wartości wskaźnika bieżącej płynności dla wybranych typów rolniczych gospodarstw łącznie we wszystkich krajach UE w latach 1989–2005 wykazała brak zróżnicowania między typami oraz brak czytelnego kierunku zmian (rys. 3).

Rysunek 3

Średnie wartości wskaźnika bieżącej płynności (SE465/SE495) dla gospodarstw TF13, TF41, TF50 i TF all w UE w latach 1989–2005

Źródło: Obliczenia własne na podstawie FADN [<http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica/>].

W analizowanym okresie średnie wartości wskaźnika bieżącej płynności dla badanych typów rolniczych kształtowały się w przedziale 2,5–4,5, a ogółem dla wszystkich gospodarstw – 3,75–4,75. W 2005 r. średnie wartości wskaźników dla badanych typów rolniczych zbliżyły się do siebie i zawierały się w przedziale 3,72–3,99. Przewyższa to zalecany jako optymalny poziom 1,5–2,0 (rys. 3).

Taki wynik nie powinien dziwić wobec faktu znacznego wyrównania badanego wskaźnika w poszczególnych krajach, niezależnie od typu rolniczego.

Podsumowanie

Na podstawie danych europejskiego systemu rachunkowości rolnej FADN porównano zmiany poziomu wskaźnika bieżącej płynności w wybranych typach rolniczych gospodarstw w latach 1989–2005.

Szczegółowo badano gospodarstwa polowe (TF13), mleczne (TF41) i z chowem zwierząt ziarnożernych (TF50). W analizowanym okresie średnie wartości wskaźnika bieżącej płynności dla badanych typów rolniczych kształtowały się w przedziale 2,5–4,5, a ogółem dla wszystkich gospodarstw – 3,75–4,75. W 2005 r. średnie wartości wskaźników dla badanych typów rolniczych zbliżyły się do siebie i zawierały się w przedziale 3,72–3,99. Przewyższa to zalecany jako optymalny poziom 1,5–2,0, a zatem przy interpretacji wskaźnika dla gospodarstw rolniczych konieczne jest uwzględnianie ich specyfiki.

Jednak wartości wskaźnika w poszczególnych krajach bardzo różniły się i zmieniały się różnokierunkowo, co nie pozwala na wyznaczenie linii trendu i określenie tendencji dla typów rolniczych gospodarstw w UE jako całości. Niezależnie od typu rolniczego trwale niskie poziomy wskaźnika bieżącej płynności występowały w Danii, Wielkiej Brytanii i Szwecji, średnie – w Niemczech i we Francji, a wysokie – w Belgii, we Włoszech, w Portugalii i Finlandii.

Różnice wartości wskaźnika płynności bieżącej między poszczególnymi krajami UE okazały się wielokrotnie większe aniżeli pomiędzy analizowanymi typami rolniczymi gospodarstw.

Dla gospodarstw rolniczych krajów, które charakteryzowały się niską zmiennością wskaźnika bieżącej płynności, jego wartości średnie mogą być podstawą określenia poziomów referencyjnych.

Literatura

- BAGIEŃSKI S.: *Strategia i struktura organizacyjna rolniczych spółdzielni produkcyjnych a ich kondycja finansowa*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej nr 1. IERiGŻ, Warszawa 2001, s. 58–70.
- GAJOWIAK D.K.: *Rola zapasów w kształtowaniu płynności finansowej liderów rolniczej spółdzielczości produkcyjnej*. Acta Scientiarum Polonorum Oeconomia 3 (1) 2004, s. 19–24.
- GOŁAŚ Z., BILSKI S.: *Zróżnicowanie sytuacji ekonomiczno-finansowej gospodarstw rodzinnych*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej nr 4–5. IERiGŻ, Warszawa 1997, s. 17–43.
- GOŁAŚ Z., WYSOCKI F.: *Zastosowanie analizy wskaźnikowej do oceny sprawności finansowej przedsiębiorstw rolniczych*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej nr 6. IERiGŻ, Warszawa 1993, s. 17–43.
- GRONTKOWSKA A.: *Zmiany zasobów i wyników spółek ANR w latach 1996–2005*. Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, T. 94, z. 1, 2007, s. 66–73.
- Zróżnicowanie sytuacji ekonomiczno-finansowej gospodarstw rodzinnych*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej nr 4–5. IERiGŻ, Warszawa 1997, s. 17–43.

- FRANC-DĄBROWSKA J.: *Zarządzanie kapitałem obrotowym a efektywność gospodarowania przedsiębiorstw rolniczych*. Roczniki Naukowe SERiA 2006, tom VIII, zeszyt 1. s. 32–36.
- FRANC-DĄBROWSKA J.: *Bezpieczeństwo finansowe a efektywność zaangażowania kapitałów własnych*. Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, T. 93, Z. 1, 2006, s. 121–128.
- KULAWIK J.: *Wskaźniki finansowe i ich systemy w zarządzaniu gospodarstwami rolniczymi*. Studia i Monografie nr 72. IERiGŻ, Warszawa 1995.
- KULAWIK J.: *Statyczny pomiar płynności finansowej*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej nr 1–2. IERiGŻ, Warszawa 1993, s. 62–69.
- KULAWIK J.: *Dynamiczny pomiar płynności finansowej*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej nr 3. IERiGŻ, Warszawa 1993, s. 77–87.
- MICHALSKI G.: *Płynność finansowa w małych i średnich przedsiębiorstwach*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- MAŃKO S., SASS R., SOBCZYŃSKI T.: *Level of sustainability of agricultural production in Poland as compared with the European Union countries*. Folia Univ. Agric. Stetin. 2007, Oeconomica 254 (47), 177–184.
- PŁONKA R., SOBCZYŃSKI T.: *Przydatność wybranych wskaźników w ocenie zdolności kredytowej gospodarstw rolniczych*. Roczniki Naukowe SERiA 2004, t. VI, z. 5, s. 76–82.
- SIERPIŃSKA M., JACHNA T.: *Ocena przedsiębiorstw według standardów światowych*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.
- SOBCZYŃSKI T. 2007: *Wybrane elementy poziomu zrównoważenia produkcji w gospodarstwach mlecznych krajów UE*. Roczn. Nauk. Roln. Seria G – Ekonomika Rolnictwa. T. 93, z. 2 s. 88–97.
- SPIAK J.: *Wykorzystanie analizy finansowej w zarządzaniu gospodarstwem wielkoobszarowym w latach 1996–1999*. Acta Scientiarum Polonorum – Oeconomia 1–2 (1–2) 2002, s. 183–195.
- STACHOWIAK M.: *Ocena sytuacji wybranych gospodarstw w oparciu o elementy analizy wskaźnikowej przed i po wstąpieniu polski do UE*. Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, seria Problemy Rolnictwa Światowego tom XV, Warszawa 2006, s. 84–94.
- WASILEWSKI M.: *Sytuacja finansowa przedsiębiorstw rolniczych w zależności od relacji kapitału obrotowego do zysku netto*. Zeszyty Naukowe SGGW – Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej nr 61(2006), s. 103–116.
- WASILEWSKI M., CHMIELEWSKA M.: *Strategie zarządzania kapitałem obrotowym a sytuacja finansowa spółdzielni mleczarskich*. Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, T. 93, Z. 1 (2006), s. 102–109.
- WASILEWSKI M.: *Rentowność przedsiębiorstw rolniczych w zależności od strategii zarządzania kapitałem obrotowym*. Roczniki Naukowe SERiA 2006, tom VIII, zeszyt 1.
- ZALESKA M.: *Ocena ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa przez analityka bankowego*. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2005.
- <http://www.ec.europa.eu/agriculture/rica>
- <http://www.fadn.pl>

CHANGES IN BALANCING OF FINANCIAL LIQUIDITY IN THE EUROPEAN UNION'S AGRICULTURAL FARMS IN THE YEARS 1989–2005

Abstract

The paper aims to analyze the changes in balancing of financial liquidity that took place in the European Union's agricultural farms in the years 1989–2005. The comparative analysis was executed for chosen types of farms, namely: field crops (TF13), dairy farms (TF41) and granivores livestock (TF50) based on current ratio. There were analyzed data collected by the EU Farm Accountancy Data Network. The results show that in analyzed period the average value of current ratio for chosen types of farms was at the level 2.5–4.5 comparing to 3.75–4.75 for all farms. Comparing only the chosen types of farms in 2005 the average values of their current ratio was very similar: 3.72–3.99, which is higher than recommended optimal value 1.5–2.0. However the current ratio values differs significantly among countries and were changing with no correlation. This did not allow to determine a trend for different types of farms in whole European Union. Regardless the type of farming low values of current ratio are observed in Denmark and Great Britain, the average values in Germany and France and the high values in Belgium, Italy, Portugal and Finland. The differences in current ratio between EU countries seems to be more significant than the differences between analyzed types of farming.